

หมวด	2. ด้านบริการเป็นเลิศ (Service Excellence)
แผนที่	6. การพัฒนาระบบบริการสุขภาพ (Service Plan)
โครงการที่	3. โครงการป้องกันและควบคุมการติดยาด้านจุลชีพและการใช้ยาอย่างสมเหตุผล
ลักษณะ	เชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ
ระดับการแสดงผล	จังหวัด
ชื่อตัวชี้วัด	25. ร้อยละจังหวัดที่ขับเคลื่อนการพัฒนาสู่จังหวัดใช้ยาอย่างสมเหตุผล (RDU province) ตามเกณฑ์ที่กำหนด
ความสำคัญ	<p>การนำยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี สู่การพัฒนาระบบยา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบสุขภาพในระดับพื้นที่ให้มีการใช้ยาอย่างสมเหตุผล สอดคล้องตามแผนแม่บทการเสริมสร้างให้คนไทยมีสุขภาพะที่ดี ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายคือการมีชุมชนสุขภาพดี การมีระบบสาธารณสุขที่ได้มาตรฐานที่ประชาชนทุกระดับเข้าถึงได้ดีขึ้น และประชาชนมีความรอบรู้ด้านสุขภาพจะสามารถดูแลสุขภาพและมีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ คณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ ในเดือนธันวาคม พ.ศ.2561 จึงได้มีมติเห็นชอบต่อแนวทางการขับเคลื่อนสู่ประเทศใช้ยาอย่างสมเหตุผล (RDU country) และต่อมาคณะรัฐมนตรี มีมติเมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2563 เรื่อง มติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2562 ประเด็นการจัดการเชิงระบบสู่ประเทศใช้ยาอย่างสมเหตุผล โดยชุมชนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งได้มอบหมายให้หน่วยงานดำเนินการตามมติที่เกี่ยวข้อง โดยการนำมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวสู่การปฏิบัติ มุ่งพัฒนาให้เกิด “อำเภอใช้ยาอย่างสมเหตุผล” (RDU district) ซึ่งครอบคลุมทั้งการพัฒนาระบบบริการสุขภาพภาครัฐและเอกชน และพัฒนาระบบยาในชุมชนให้มีการใช้ยาอย่างสมเหตุผล โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนปลอดภัยจากการใช้ยา ใช้ยาอย่างมีประสิทธิภาพ คุ่มค่า มีความรอบรู้ในการใช้ยา และสามารถดูแลสุขภาพตนเองเบื้องต้นเมื่อเจ็บป่วย</p> <p>นอกจากนี้ การดำเนินการตามตัวชี้วัดนี้ ยังสนับสนุนการขับเคลื่อนตามมติคณะรัฐมนตรีอื่นที่เกี่ยวข้องกับการใช้ยาอย่างสมเหตุผล ได้แก่ มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2560 เรื่องมาตรการป้องกันการทุจริตในกระบวนการเบิกจ่ายยา ตามสิทธิสวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการ และมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2564 เรื่อง นโยบายแห่งชาติด้านยาและแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบยาแห่งชาติ พ.ศ. 2563 – 2565 ทั้งนี้การขับเคลื่อนสู่ประเทศใช้ยาอย่างสมเหตุผล เป็นการสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายระดับโลก ได้แก่ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG 3.8 UHC access to essential medicines and vaccines), WHO strategy Toward access 2030 และจะมีการรายงานความก้าวหน้าการพัฒนาการใช้ยาอย่างสมเหตุผลของประเทศสมาชิกองค์การอนามัยโลก ตามมติสมัชชาสุขภาพโลก ครั้งที่ 60 ปี 2007 ทุก 2 ปี</p>
คำนิยามปฏิบัติการ	<p>การใช้ยาอย่างสมเหตุผล หมายถึง ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ ในการใช้ยาเพื่อดูแลสุขภาพตนเองเบื้องต้น ตามความจำเป็น รวมทั้งได้รับและใช้ยาจากสถานบริการสุขภาพ ได้อย่างถูกต้อง ปลอดภัย เหมาะสมกับแต่ละบุคคล ทั้งในเรื่องโรค ขนาดยา วิธีใช้ ตามระยะเวลาที่กำหนด โดยเกิดความคุ้มค่าสูงสุด ทั้งต่อบุคคลและสังคม รวมทั้งลดความเสี่ยงจากยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพกลุ่มเสี่ยง</p> <p>ยา ในที่นี้หมายถึง ยา (รวมถึงวัคซีน) และผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ใช้เป็นยาตามกฎหมายว่าด้วยยา กฎหมายว่าด้วยผลิตภัณฑ์สมุนไพร ตลอดจนวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท และยาเสพติดให้โทษ ที่นำมาใช้ทางยา รวมถึงผลิตภัณฑ์สุขภาพที่มุ่งหมายใช้เป็นยา</p> <p>จังหวัดใช้ยาอย่างสมเหตุผล (RDU province) หมายถึง จังหวัดที่มีนโยบาย ระบบและโครงสร้าง กระบวนการ และการติดตามประเมินผลเพื่อการพัฒนาสู่ “อำเภอใช้ยาสมเหตุผล”</p>

ได้อย่างน้อยร้อยละ 50 ของอำเภอทั้งหมด (รวมเขตในกรุงเทพมหานคร) การพัฒนาประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การพัฒนาโรงพยาบาลทั้งรัฐและเอกชนให้มีการใช้ยาอย่างสมเหตุผล (RDU hospital) และการพัฒนาสถานพยาบาลเอกชนและร้านยาให้มีการใช้ยาอย่างสมเหตุผล (RDU in private sectors) รวมถึงการพัฒนาการใช้ยาอย่างสมเหตุผลในชุมชน (RDU community) ทั้งนี้ในปีงบประมาณ 2565 ซึ่งเป็นระยะเริ่มต้น ให้มีการดำเนินงานอำเภอใช้ยาอย่างสมเหตุผล อย่างน้อย 1 อำเภอ

อำเภอใช้ยาอย่างสมเหตุผล (RDU district) หมายถึง อำเภอที่มีการออกแบบบริหารจัดการและพัฒนาระบบสุขภาพของชุมชน เพื่อการใช้ยาอย่างสมเหตุผล โดยมีการกำหนดนโยบายและมาตรการดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการหรือองค์กรระดับอำเภอ ซึ่งมีองค์ประกอบจากการมีส่วนร่วมจากหลายภาคส่วนทั้งหน่วยงานรัฐ ภาคเอกชน และตัวแทนภาคประชาชน เช่น กรรมการ พชอ./พช. เพื่อพัฒนาการใช้ยาอย่างสมเหตุผลในแต่ละอำเภอ/เขต โดยมีการเชื่อมโยงทั้งสถานบริการสุขภาพทุกระดับสู่ชุมชน ครอบครัวและบุคคล ตลอดจน มีการจัดการความเสี่ยงที่เกิดขึ้น ทั้งในระบบบริการสุขภาพทั้งรัฐและเอกชน รวมถึงระบบงานเชิงรุกในชุมชน มีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนปลอดภัยจากการใช้ยา ใช้ยาอย่างมีประสิทธิภาพ คุ่มค่า มีความรอบรู้ในการใช้ยา และการดูแลสุขภาพตนเองเบื้องต้นเมื่อเจ็บป่วย (แนวทางการพัฒนาตามเอกสารสนับสนุนหมายเลข 3)

เกณฑ์เป้าหมาย:

ปีงบประมาณ 65-66	ปีงบประมาณ 67	ปีงบประมาณ 68	ปีงบประมาณ 69
ร้อยละ 50 ของจังหวัดทั้งหมด (38 จังหวัด)	ร้อยละ 60 ของจังหวัดทั้งหมด (46 จังหวัด)	ร้อยละ 70 ของจังหวัดทั้งหมด (54 จังหวัด)	ร้อยละ 80 ของจังหวัดทั้งหมด (62 จังหวัด)

วัตถุประสงค์	เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาระบบสุขภาพให้มีการใช้ยาอย่างสมเหตุผล ในระดับจังหวัดและอำเภอ
ประชากรกลุ่มเป้าหมาย	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป โรงพยาบาลชุมชน หรือโรงพยาบาลที่เทียบเท่า หน่วยบริการปฐมภูมิ และหน่วยงานที่เทียบเท่าในกรุงเทพมหานคร
วิธีการจัดเก็บข้อมูล	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด รวบรวมและติดตามการส่งข้อมูลของอำเภอตามแนวทางที่กำหนด
แหล่งข้อมูล	หน่วยงานผู้รับผิดชอบระดับอำเภอ/เขตในกรุงเทพฯ ได้แก่ โรงพยาบาล หรือสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ หรือศูนย์บริการสาธารณสุข กรุงเทพมหานคร
รายการข้อมูล 1 (RDU)	A = จำนวนจังหวัดที่ขับเคลื่อนการพัฒนาสู่จังหวัดใช้ยาอย่างสมเหตุผล (RDU province) ตามเกณฑ์ที่กำหนด
รายการข้อมูล 2 (RDU)	B = จำนวนจังหวัดทั้งหมด
สูตรคำนวณตัวชี้วัด	$(A*100)/ B$
ระยะเวลาประเมินผล	ประเมินตามกิจกรรมในรายไตรมาส และคำนวณตามเกณฑ์เป้าหมาย เมื่อสิ้นสุดปีงบประมาณ

เกณฑ์การประเมิน ปีงบประมาณ 2565:

จังหวัดที่มีการพัฒนาอำเภอใช้ยาอย่างสมเหตุสมผลอย่างน้อย 1 อำเภอ (หรือเขตในกรุงเทพมหานคร) ทั้งนี้อาจพิจารณาให้ครอบคลุมทั้งเขตเมือง (เขตเทศบาล) และเขตชนบท (นอกเขตเทศบาล)¹ ตามความเหมาะสม

	รอบ 3 เดือน	รอบ 6 เดือน	รอบ 9 เดือน	รอบ 12 เดือน
เชิงปริมาณ	-	อย่างน้อยร้อยละ 25 ของจังหวัดทั้งหมด (19 จังหวัด) ที่มีการดำเนินการตามเกณฑ์ประเมินเชิงคุณภาพ		อย่างน้อยร้อยละ 50 ของจังหวัดทั้งหมด (38 จังหวัด) ที่มีการดำเนินการตามเกณฑ์ประเมินเชิงคุณภาพ
เชิงคุณภาพ	แผนพัฒนาระบบสุขภาพด้านการใช้ยาอย่างสมเหตุสมผลระดับจังหวัด ระยะ 3 ปี แนวทางการจัดทำแผนตามเอกสารแนบท้าย 1	ผลผลิตการดำเนินงานตามแผน quick win ระยะ 6 เดือน ของแต่ละจังหวัด	ผลผลิตการดำเนินงานตามแผน quick win ระยะ 9 เดือน ของแต่ละจังหวัด	1.ผลผลิตการดำเนินงานตามแผน ระยะ 12 เดือน ของแต่ละจังหวัด 2.สรุปทเรียนสำคัญของการดำเนินการ ปัญหาอุปสรรคและโอกาสพัฒนา

¹ ใช้ค่านิยามเขตเมืองและเขตชนบทของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (<http://statstd.nso.go.th/download.aspx>)

วิธีการประเมินผล :	<ol style="list-style-type: none"> 1. สสจ.รายงานผล ผ่านการรายงานผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดกระทรวงสาธารณสุข และการนิเทศงาน 2. ส่วนกลางประมวลข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อจัดทำสรุปข้อมูลในภาพประเทศ
เอกสารสนับสนุน :	<ol style="list-style-type: none"> 1.แนวทางการพัฒนาระบบบริการสุขภาพ สาขาพัฒนาระบบบริการสุขภาพให้มีการใช้ยาอย่างสมเหตุสมผล กองบริหารการสาธารณสุข (http://dmsic.moph.go.th/dmsic/admin/files/userfiles/files/Manual_Service%20Plan%20RDU_Sept2016.pdf) 2. คู่มือการดำเนินงานโครงการโรงพยาบาลส่งเสริมการใช้ยาอย่างสมเหตุสมผล สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (http://ndi.fda.moph.go.th/drug_use/detail/67) 3.แนวทางการพัฒนาการใช้ยาอย่างสมเหตุสมผลในชุมชน กระทรวงสาธารณสุข (http://dmsic.moph.go.th/index/detail/8302) 4.แนวทางการพัฒนาการใช้ยาอย่างสมเหตุสมผล ในโรงพยาบาลเอกชนและคลินิกเอกชน กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ (https://mrd-hss.moph.go.th/mrd1_hss/?cat=18) 5. แนวทางการดำเนินการของร้านยา ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กำหนดระยะเวลาผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบัน และผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการต้องปฏิบัติตามกฎกระทรวงการขออนุญาตและการออกใบอนุญาตขายยาแผนปัจจุบัน พ.ศ.2556 (https://www.fda.moph.go.th/sites/drug/SitePages/GPP-02-2561.aspx) 6. แนวทางการใช้ยาอย่างสมเหตุสมผลในร้านยา http://ndi.fda.moph.go.th/drug_use/detail/69 7. มติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ มติ12.4 การจัดการเชิงระบบสู่ประเทศไทยใช้ยาอย่างสมเหตุสมผล โดยชุมชนเป็นศูนย์กลาง

แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาระบบสุขภาพด้านการใช้ยาอย่างสมเหตุผลระดับจังหวัด

1. ทบทวนการดำเนินการ RDU ในจังหวัด เพื่อวางแผนการพัฒนาการดำเนินงานในส่วนที่ยังเป็น gap และเป็นปัญหาสำคัญของพื้นที่ ร่วมกับผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในประเด็นต่อไปนี้

1.1 ทบทวนการพัฒนาตามแนวทางของการพัฒนาส่วนที่เป็นระบบบริการสุขภาพและชุมชน ตามเอกสารสนับสนุน เช่น คู่มือโรงพยาบาลส่งเสริมการใช้ยาอย่างสมเหตุผล แนวทางการประเมินโรงพยาบาลเอกชน คลินิกเอกชน เป็นต้น โดยพิจารณาทบทวนประเด็นดำเนินการต่อไปนี้ อย่างใดอย่างใดอย่างหนึ่งหรือมากกว่า ตาม “แนวทางพัฒนาจังหวัดใช้ยาอย่างสมเหตุผล (RDU province)

- โรงพยาบาลรัฐทุกสังกัด
- โรงพยาบาลเอกชน
- หน่วยบริการปฐมภูมิ
- คลินิกเอกชน
- ร้านยา
- ชุมชน ได้แก่ ร้านชำ รวมทั้งประชากรเฉพาะกลุ่ม เช่น โรงเรียน โรงงาน หัสนสถาน วัด

1.2 ทบทวนโครงสร้างการทำงานคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง เพื่อรองรับการพัฒนาสู่จังหวัดใช้ยาอย่างสมเหตุผล โดยปรับปรุงองค์ประกอบของคณะกรรมการระดับจังหวัด ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่กำหนดนโยบาย มาตรการ และวางแผนติดตามประเมินผล ซึ่งมีองค์ประกอบจากผู้แทนหน่วยงานทุกภาคส่วนที่จะพัฒนาสู่จังหวัด RDU เช่น ผู้แทน รพ.เอกชน ผู้แทนคลินิกเอกชน ผู้แทนชมรมร้านยา ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น หรือ มีคณะทำงานหลักเพื่อขับเคลื่อนซึ่งมีองค์ประกอบหลักจากแต่ละอำเภอ ซึ่งประกอบด้วยแพทย์ “RDU doctor” เกสัชกร “RDU coordinator” ระดับจังหวัด และ RDU coordinator จากระดับอำเภอหรือตำบล

1.3 ทบทวนและพัฒนาระบบฐานข้อมูลการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล เพื่อให้สามารถประมวลผลจากแต่ละโรงพยาบาล สู่ในศูนย์กลางได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นตัวชี้วัดผลผลิต ผลลัพธ์ของจังหวัด RDU ได้แก่ ระบบข้อมูลการเฝ้าระวังความปลอดภัยด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ ของ Health Product Vigilance Center (HPVC) ระบบข้อมูลใน Hospital Information System (HIS) ที่ประมวลสู่ HDC

2. กำหนดอำเภอเป้าหมายที่จะพัฒนาสู่ “อำเภอใช้ยาสมเหตุผล” อย่างน้อย 1 อำเภอ/จังหวัด

ผลผลิต
เกณฑ์ประเมินเชิงคุณภาพ
1. แผนพัฒนาระบบสุขภาพให้มีการใช้ยาอย่างสมเหตุผลของจังหวัด ระยะ 3 ปี ซึ่งครอบคลุมประเด็น <ol style="list-style-type: none"> 1) ระบบบริการสุขภาพ 2) กำลังคนและการพัฒนาบุคลากร 3) ระบบข้อมูลและสารสนเทศ 4) งบประมาณ 5) ยาและเวชภัณฑ์มีใช้ยา 6) ภาวะผู้นำและการอภิบาลระบบ และ 7) การมีส่วนร่วมกับภาคส่วนต่างๆ
โดยกำหนดผลผลิตที่เป็น quick win ในระยะ 6 เดือน 9 เดือน และ 1 ปี โดยประเด็นมุ่งเน้นซึ่งทำร่วมกันทั่วประเทศ ได้แก่ ประเด็นหมู่บ้านตัวอย่างปลอดภัยอันตราย และการพัฒนาร้านยาให้มีการใช้ยาอย่างสมเหตุผล ตาม Good pharmacy practice (GPP)
ตัวอย่างกรอบการพิจารณาในการจัดทำแผนฯ ตามเอกสารแนบท้าย 2

ผลผลิตอื่นนอกเหนือเกณฑ์ประเมินเชิงคุณภาพ

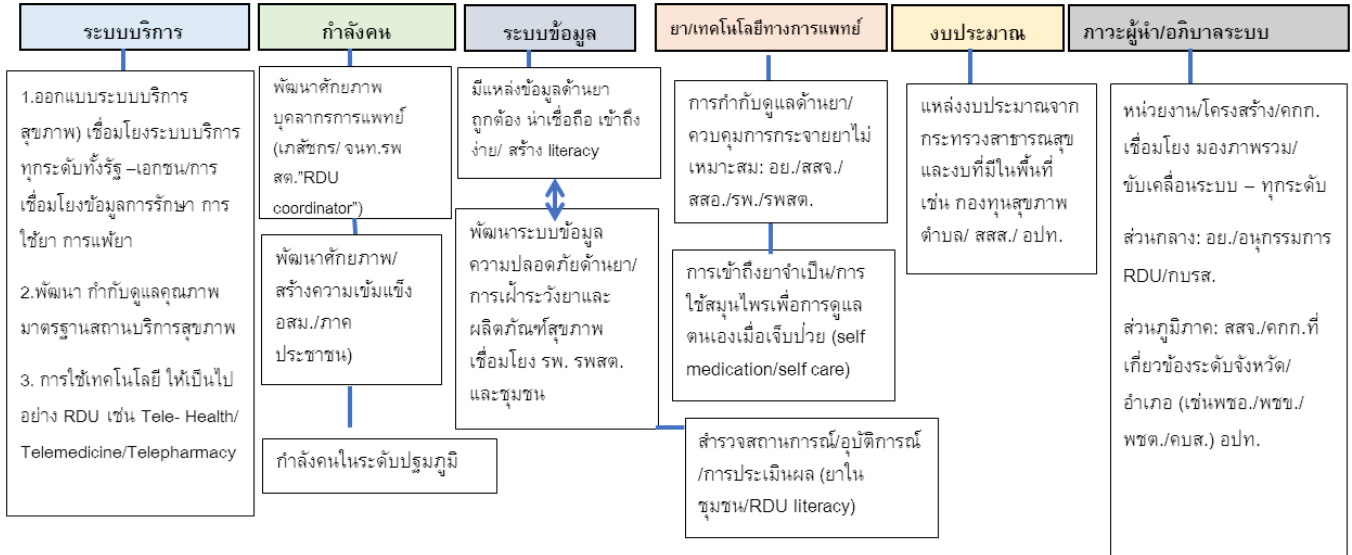
1. คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการระดับนโยบายของจังหวัด เพื่อขับเคลื่อนสู่จังหวัดใช้ยาอย่างสมเหตุผล และ/หรือ มีคำสั่งคณะทำงานขับเคลื่อนการพัฒนาสู่จังหวัดใช้ยาอย่างสมเหตุผล ซึ่งมีองค์ประกอบหลักจากแต่ละอำเภอ ซึ่งประกอบด้วยแพทย์ “RDU doctor” เภสัชกร “RDU coordinator” ระดับจังหวัด และ RDU coordinator จากระดับอำเภอหรือตำบล

2. แนวทางการพัฒนาการลงข้อมูลและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล HDC และ HPVC และข้อเสนอต่อการสนับสนุนจากส่วนกลาง

ตัวอย่างกรอบประเด็นการพิจารณาเพื่อจัดทำแผนพัฒนาระบบสุขภาพด้านการใช้อย่างสมเหตุผล

แนวทางบริหารจัดการระบบยาในชุมชน เพื่อการพัฒนาจังหวัด/อำเภอ RDU ตามกรอบของ Six building blocks+

เป้าหมาย 1.ระบบบริการสุขภาพ เชื่อมโยงชุมชน/ครอบครัว: **Access Quality Safety Seamless Coverage**
 2.ประชาชนปลอดภัยจากการใช้ยา สามารถพึ่งตนเองด้านสุขภาพ

การมีส่วนร่วม ร่วมกับหน่วยงานรัฐ สังกัดต่างๆ ในชุมชน ห้างถิ่น ประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคเอกชน ในการดำเนินการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง (พชอ./คกก.บูรณาการอื่นๆ)